

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Фах (підготовка магістерської виконавської програми)

Освітній ступінь	«Магістр»	Курс	1-2
		Семестр	1-3
Спеціальність	В5 «Музичне мистецтво»		
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Цимбали		
Статус	Обов'язкова	ECTS	12
		Годин	360
		Індивідуальні заняття	96
		Самостійна робота	264
Форма контролю	Екзамен, атестаційний іспит		

Інформація про викладача

ПІБ	Агратіна Георгій Іванович, професор кафедри народних інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, народний артист України
e-mail	agratina.georgio@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальну програму «Фах (підготовка магістерської виконавської програми)» (спеціалізація: «Цимбали») складено з урахуванням сучасних вимог до методики підготовки концертного виконавця-цимбаліста, розроблено на основі базової теорії формування виконавської майстерності, провідних сучасних методик та практичних рекомендацій, складених на ґрунті багаторічного виконавського і педагогічного досвіду, узагальненого й науково обґрунтованого за останні роки в дисертаційних та монографічних працях відомих фахівців.

Перед викладачем стоїть **мета** виховання музиканта, який має фундаментальні знання в своїй професії, здатного глибоко відчувати й мислити, любити свою професію, такого, що має внутрішню потребу нести музичну культуру в маси, артиста, який досконало володіє своєю майстерністю.

Завдання: випускник вищого музичного закладу освіти повинен добре володіти навичками інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів, читання нот з листа, транспонування, імпровізації, акомпанування, виконавського редагування репертуару, його аранжування, перекладення, транскрипції і творчої обробки музичного матеріалу.

Випускник вищого музичного закладу повинен **знати:**

- основи теорії та методології інтерпретації музичних творів у виконавстві та інструментальні засоби втілення інтерпретаторських задумів;
- теорію музики, гармонію, поліфонію, аналіз музичних форм, основи композиторської творчості;
- методику роботи над твором (соло, в ансамблі, в оркестрі);
- психологію виконавської діяльності;
- загальну історію музичного виконавського мистецтва і специфіку суміжних його різновидів;

- історію цимбального мистецтва та його специфіку;
- історію музики;
- народну творчість;
- історію музичної естетики та філософії;
- основи образотворчого, літературного і театрального мистецтв.

Таким чином, клас з фаху є осередком, який акумулює знання не лише свого, а й інших курсів, що викладаються у закладі вищої освіти.

Випускник повинен мати такий **комплекс навичок**:

- слухо-моторної орієнтації у повному діапазоні звучання цимбалів;
- використання відчуття ваги рук як засобу доцільної організації музично-ігрових рухів;
- різноманітних форм музично-ігрових рухів та технічних засобів;
- володіння різноманітними прийомами і засобами цимбального звуковидобування з динамікою та артикуляцією;
- всебічної координації музично-ігрових рухів та психомоторної координації;
- різноманітних засобів акцентуації;
- штрихової техніки;
- поєднання динамічної процесуальності з мікро та макроструктурою музичного твору;
- вимовлення різноманітних формул мікроструктурного інтонування;
- тембрової процесуальності;
- володіння власними емоціями;
- самостійної роботи над музичним твором;
- артистичної поведінки на сцені;
- багатоплощинного, попереджувального, контролюючого та корегуючого слухання в процесі гри на інструменті;
- швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору;
- опанування окремими технічними складностями;
- всебічного аналізу фортепіанного (та іншого) супроводу солюючим цимбалам та творчого пристосування його до вимог ансамблевого виконавства;
- опанування суто сольної гри на цимбалах оригінальних творів.

Програмні компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з

використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.

ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

ПРН 9. Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення.

ПРН 10. Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

ПЕРЕЛІК ТЕМ МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Художньо-смыслова роль фактури в музичному мистецтві.

Тема 1. Введення у спеціальність.

Тема 2. Робота над фактурою як комплексом засобів музичної виразності.

Тема 3. Динамічний фон як засіб рельєфного відтворення музичної фактури.

Тема 4. Вирішення інтерпретаторських задач, їх стильових, образних, фактурних ознак, що потребує нового рівня втілення самостійного музичного мислення та самовираження студента.

Змістовий модуль 2. Логіка інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця.

Тема 1. Специфіка виконавського музичного мислення.

Тема 2. Робота над мелодією -головний фактор цілісності художньої майстерності.

Тема 3. Цілісне виконання музичного твору.

Тема 4. Активізація самостійності творчих музичних рішень, виконавської ініціативи в інтерпретації музичних творів, розвитку образно - асоціативного мислення.

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль 3. Психофізіологічні основи формування виконавської майстерності

Тема 1. Робота над технічним вдосконаленням майстерності.

Тема 2. Особливості цимбального мистецтва в контексті візуалізації сценічного виступу.

Тема 3. Акцентувати увагу студента на слуховому самоконтролі під час самостійної роботи.

Змістовий модуль 4. Формування досвіду музично-виконавської діяльності.

Тема 1. Емоційне мислення музиканта-виконавця як інтелектуально-творчий процес.

Тема 2. Основи формування творчої самостійності. Зміцнення вмінь, навичок, знань, використання виконавських засобів музичної виразності в роботі над випускною програмою.

Тема 3. Програвання програми сольного концерту. Виявлення недоліків та обговорення з викладачем засобів їх усунення

Тема 4. Виконання програми державного іспиту, як демонстрація багатогранних професійних навичок, переконливої художньо-образної концепції, активного

індивідуально особистого вираження у виконавському, артистичному плані.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Попередній контроль спрямований на виявлення знань, умінь і навичок.

Поточний контроль – практична контрольна перевірка (синтезована – узагальнена перевірка знань, умінь, навичок; ймовірна – перевірка всієї системи знань).

Підсумковий контроль проводиться в кінці кожного семестру, а також після закінчення курсу на Атестаційному іспиті.

Індивідуальний робочий план студента в кожному семестрі включає 4-6 художніх творів та інструктивний матеріал.

До іспитів допускаються студенти, які виконали семестрові вимоги.

До Атестаційного іспиту допускаються студенти, які протягом останнього семестру навчання підготували і виконали концертну програму (сольне відділення), яка складається з творів різних стилів (класика, романтична, п'єси на народні теми, та сучасна оригінальна музика).

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Практичні завдання	40
2.	Самостійна робота	50
3.	Іспит/Атестаційний	10
	Всього	100

Критерії оцінювання

Враховуючи колективний характер оцінювання, якість виконавського рівня визначається виставленням балів за параметрами:

майстерність виконання програми, інтерпретація, самостійність мислення, артистизм, музикальність, складність програми; також при оцінюванні виступу студента на іспиті враховується його ставлення до вивчення предмету та регулярність роботи під час періоду навчання.

Оцінка **(90–100) балів** – «Відмінно» (А) виставляється, якщо студент цілком засвоїв та виконав намічену програму, ретельно працював в класі і самостійно, правильно розуміє стиліові особливості творів. Виконання програми є впевненим, артистичним, технічно досконалим, трактування художньо-звукових образів відрізняється тонкою музикальністю, студент демонструє гарне володіння інструментом та показує загальний творчий зріст.

Студент з оцінкою **(82-89) балів** – «Добре» (В) достатньо розкрив свої виконавсько-сценічні дані, володіє технічними, художніми і артистичними прийомами виконання, досить майстерно володіє інструментом, виявляє образно-художнє мислення і володіння технічними прийомами гри на цимбалах та штрихами. Студент демонструє відповідність виконуваних творів рівню підготовки, має добре розвинений художній смак та інтелект. Виконання програми впевнене, цілеспрямоване.

Студент з оцінкою **(74-81) бал** – «Добре» (С) має розвинений інтелект, художній смак, навички самостійного опанування обраною спеціальністю. Демонструє артистичний темперамент, відповідність виконуваних творів рівню підготовки, але виконання деяких творів не завжди переконливе. Є зауваження відносно якості звуку, артикуляції, володінні технічними засобами

виразності гри на цимбалах.

Студент з оцінкою **(64-73) бали – «Задовільно» (D)** недостатньо добре володіє виконавсько-інтерпретаторськими навичками, має проблеми з опануванням окремими технічними складностями, вмінням швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору. Програма здебільшого середнього рівня складності. Обмеженість в технічному плані не дозволяє проявитися артистизму та стабільності гри на цимбалах. Проте підготовка студента дозволяє сподіватися на подальший професійний зріст.

Студент з оцінкою **(60-63) бали – «Задовільно» (E)** має слабкі технічні навички і невиразну артикуляційно гру. Програма певною мірою відповідає рівню його художнього та технічного розвитку, але не відпрацьована в плані інтерпретаторського мислення і розуміння стилю. Звуковидобування невпевнене та різке, апікатурні принципи сформовані частково.

Оцінку **(35-59) бали – «Незадовільно» (FX)** отримують студенти, які недостатньо розкрили свої виконавські можливості, але мають можливість повторного складання іспиту. Програма низького рівня складності. Інтерпретаторське мислення і розуміння стилю виявляється фрагментарно. Проте, при наполегливій подальшій роботі можливий певний професійний зріст.

Оцінку **(1-34) бали – «Незадовільно» (F)**, які не відповідають жодному з вищезазначених критеріїв. Рівень складності програми низький. Студент володіє певними навичками та уміннями при виконанні музичних творів, які значною мірою не відповідають рівню його підготовки. Технічні навички гри на цимбали потребують ретельного опрацювання в плані інтонування, артикуляції та звуковидобування.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баран Т. До питання становлення української музичної терміносистеми. Особливості цимбальної термінології [Текст] // Українські термінологічні словники з мистецтвознавства й етнології: Наук.-практична конференція. – К.: Редакція вісника «А Н Т», 1999. С. 8-9.
2. Баран Т. Коментарі [Текст] // Цимбаліст Тарас Баран. Львів: Кобзар, 2001. С. 74-92.
3. Баран Т. П'ятий Світовий конгрес цимбалістів [Текст] // Народна творчість та етнографія. 2000. №4. С. 141-143.
4. Баран Т. Світ цимбалів [Текст]. Львів: Світ, 1999. 88 с.
5. Баран Т. Специфіка звукодобування на цимбалах та проблеми фіксації штрихів у цимбальній літературі [Текст] // Довідник учасників: Наук. зб. 6- го Світового конгресу цимбалістів. Львів: Кобзар, 2001. С. 35-41.
6. Баран Т. Українські концертні цимбали і споріднені з ними музичні інструменти народів світу [Текст] // Народна творчість та етнографія. 2000. №1 С. 25-32.
7. Баран Т. Концертні цимбали: історико-теоретичний та методологічно- виконавський підходи: Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. К., 2003. 20с.
8. Баран Т. Цимбали на зламі тисячоліть [Текст] // Етнос. Культура. Нація: зб. наук праць за матеріалами Другої міжнар. наук.-практичної конференції. Дрогобич, 2000. С. 142-146.
9. Баран Т. Цимбали та музичний професіоналізм: Підручник [Текст]. Львів: Афіша, 2008. 224 с.
10. Гуменюк А. Інструментальна музика [Текст]. К.: Наукова думка, 1972. 488 с.
11. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти [Текст]. К.: Науковадумка, 1967. 243 с.
12. Гуцал В. Грає оркестр українських народних інструментів [Текст]. К.:Мистецтво, 1978. 167 с.
13. Дверій Л., Дверій Р. Цимбали. Система вправ для розвитку виконавської техніки цимбаліста [Текст]. Львів, 2006. 18 с.

14. Довідник учасників: Наук. зб. 6-го Світового конгресу цимбалістів. Львів: Кобзар, 2001. 72 с.
15. Іванов П. Оркестр українських народних інструментів [Текст]. К.: Муз.Україна, 1981. 112 с.
16. Костенко О. Деякі тенденції використання технічних та виразних можливостей цимбалів у творчості харківських композиторів // Збірка матеріалів науково-методичної конференції «Актуальні проблеми музичного і театрального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка, та виконавство». – Харків: ТОВ «Стиль», 2001. Вип. 3. С. 68-78.
17. Костенко О. Історична довідка про розвиток цимбалів у Харкові [Текст] // З музично-педагогічного досвіду: Зб. статей. Вип. №1. Харків: Видавництво Сага, 2008. С. 45-49.
18. Костенко О. Концертні твори для цимбалів. Навчальний посібник [Текст]. Харків: ОНМЦПК, 2007. 121 с.
19. Костенко О. Короткий огляд розвитку цимбального мистецтва у Харкові // Довідник учасників: Наук. зб. 6-го Світового конгресу цимбалістів. Львів: Кобзар, 2001. С. 45-50.
20. Костенко О., Назаренко Л. Історія відділу народних інструментів Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського // З музично- педагогічного досвіду [Текст]: Зб. статей. Вип. №2. Харків: Сага, 2008. С. 191-298.
21. Костенко О., Назаренко Л. Історія відділу народних інструментів Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського [Текст]. Харків: Федорко, 2010. 120 с.
22. Котюк Б. Domenico-sonate in D & in C for two cimbaloms / Коментарі Гуляничя Ю. [Текст]. Львів: Афіша, 2007. 41 с.
23. Котюк Б. Тріо-соната / Супровідні міркування [Текст]. Львів: Афіша, 2006. 27 с.
24. Кречун В., Сырбу В. Методэ де цамбал [Текст]. Кишинэу: Литература артистикэ, 1982. 164 с.
25. Лисенко М. Народні музичні інструменти на Україні [Текст]. К.: Мистецтво, 1955. 62 с.
26. Логвін В. Хрестоматія цимбального акомпанементу [Текст]. Рівне: Ірина, 1995. 55 с.
27. Мельничук С. Концертні твори для цимбалів. Навчальний посібник [Текст]. Рівне: Волинські обереги, 2007. 160 с.
28. Мельничук С. Слобожанський оберіг. Навчальний посібник [Текст]. – Рівне: Волинські обереги, 2009. 78 с.
29. Мельничук С. Учителю. Творчий портрет фундатора Волинської цимбально- педагогічної школи Р. Я. Скири. Монографічний посібник [Текст]. Луцьк: видавець Олег Зень, 2007. 155 с.
30. Незовибатько О. Школа гри на українських цимбалах [Текст]. К.: Мистецтво, 1966. 301 с.
31. Незовибатько О. Українські цимбали [Текст]. К.: Музична Україна, 1976. 56 с.
32. Овчарчин В. Видатні цимбалісти та їх історичний внесок у розвиток і становлення цимбалів в Україні [Текст] // Музичне виконавство: Наук. вісник. К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. Вип. №2 С. 18-27.
33. Ровенко О. Буковинський маестро [Текст]. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. 15 с.
34. Супрун Н. Гнат Хоткевич – музикант [Текст]. Рівне: Ліста, 1997. 256 с.
35. Супрун Н. Цимбали у системі наукових поглядів Гната Хоткевича [Текст]: Наук. зб. Львів, 2001. С. 54-58.
36. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу [Текст]. Харків: Держвидав України, 1930. 286 с.
37. Яремко Б. Морфологічно-термінологічна характеристика бойківських цимбалів (за даними польових досліджень 1980-1999 рр.) [Текст]: Наук. зб. Львів: Кобзар, 2001. С. 62-66.
38. Яремко Б. Музичні інструменти Гуцульщини [Текст] // Народна творчість та етнографія. 1986. №5. С. 53-59.